

Proč čtyři evangelia				
Evangelium	Matouš	Marek	Lukáš	Jan
Příjemci	Židé	Rímané	Helenizovaná populace	řecký svět
Portrét Ježíše	Ježíš je Mesiáš/Král, který naplňuje starozákonné proroctví a zaslíbení	Ježíš je autoritativní Syn Boží	Ježíš je dokonalý Syn člověka, který přišel, aby spasil a sloužil všem lidem skrze moc Ducha svatého a modlitbu	Ježíš je dokonalý Syn Boží, ve kterého musíme uvěřit, aby chom získali věčný život (Boží jméno „Já jsem“)
Klíčové verše	Mt 11; 16:16; 20:28	Mk 11; 8:27; 10:45; 15:34	L 19:10	J 20:31
Klíčová slova	naplnilo se	ihned/tehdy	Syn člověka	věřit; věčný život

Nelson's Complete Book of Bible Maps & Charts (Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1996) 296. © 1993 Thomas Nelson, Inc.

Právě ona uvozuje nový úsek vyprávění. Dlouhá úvodní pasáž (kap. 1–4) a krátký závěr (28:16–20) rámují zbytek evangelia, které je tak rozděleno do pěti oddílů. Každou část tvoří kázání a vyprávění. Někteří badatelé spatřují v těchto pěti částech paralelu k pěti knihám Mojžíšovým.

Dalším z témat Matoušova evangelia je spor mezi Kristem a farizeji. Když Matouš ukazuje pochybení farizeů, chce tím posloužit svému židovskému posluchačstvu, aniž by přitom usiloval o vlastní prospěch. Matouš tak například vynechává podobenství o farizeovi a výběrcím daní (L 18:9–14), ačkoli právě to by ho ukázalo v příznivém světle.

V Matoušovi nalezneme zmínku o saduceích mnohem častěji než v ostatních evangelích. Pravidelně jsou společně s farizeji vyobrazeni negativně jako výstražný příklad. Jejich učení je kvasem, kterého je třeba se vyvarovat (16:11, 12). Co se samotného učení týče, stáli farizeové a saduceové proti sobě, ale společná nenávist vůči Ježíši

je sjednocovala. Pro Matouše obě skupiny zosobňují všechny jedince v Izraeli, kteří odmítali Krista jako Krále.

Další konstantou Matoušova evangelia je odmítnutí Ježíše jako Mesiáše Izraele. V žádném jiném evangeliu nejsou útoky na Ježíše popisovány tak často jako zde. Od

Co je jedinečné pro Matouše

Ze všech evangelí pouze Matouš zaznamenává následující události:

1. Josefův sen (1:20–24);
2. návštěva tří mudrců (2:1–12);
3. útěk do Egypta (2:13–15);
4. Herodes zabíjí neviňátku (2:16–18);
5. Jidáš činí pokání (27:3–10; ale viz Sk 1:18, 19);
6. sen Pilátovy ženy (27:19);
7. vzkříšení některých starozákonních svatých (27:52);
8. podplácení vojáků (28:11–15);
9. velké poslání (28:19, 20).

útěku do Egypta až po smrt na kříži vyobrazuje Matouš Ježišovo odmítnutí živějí než ostatní evangelisté. V Matoušově popisu ukřižování například nečiní pokání žádny ze zločinců a ani pod křížem nestojí žádní přátelé. Ve své smrti je Ježiš opuštěn dokonce i Bohem (27:46). Stín odmítnuti padá na celé vyprávění.

Presto Matouš popisuje Ježiše i jako vítězného Krále, který se jednoho dne vráti na „nebeských oblacích s velikou slávou a mocí“ (24:30).

Obtížná místa

Jak již bylo zmiňeno dříve, Matouš soustředuje své vyprávění okolo pěti velkých rozprav. Nepokouší se striktně dodržovat jednu časovou linii a ze srovnání s dalšími evangelii vyplývá, že neřadí jednotlivé události chronologicky za sebou, protože ho zajímají téma a širší pojetí, nikoli časová osa.

Prorocké pasáže představují zvláštní výzvu, pokud jde o výklad. Například Ježišovo kázání na Olivové hoře obsahuje některé detaity, které evokují obrazy násilného zničení Jeruzaléma v roce 70 n. l. Ježišova slova ve verši 24:34 vedla některé exegety k závěru, že se všechny tyto skutečnosti naplnily – třebaže ne doslova – již za římské nadvlády. Tento přístup se nazývá „préterismus“; dopouští se však hrubého omylu, když se snaží násilím přisuzovat těmto úsekům zduchovnělé, alegorické významy, které nelze podeprt běžnými exegetickými metodami. Tento komentář využívá při výkladu takovýchto oddílů gramaticko-historický hermeneutický přístup a upřednostňuje konzistentní futuristický výklad stěžejních proroctví.

Bližší informace k synoptickému problému najeznete ve shora uvedených „Podobnostech mezi evangelii“ a v úvodu k Evangeliu podle Marka: Obtížná místa.

Přehled

I. Úvod: Příchod Krále (1:1–4:25) A. Ježíšovo narození (1:1–2:23) 1. Ježíšův původ (1:1–17) 2. Ježíšův příchod (1:18–25) 3. Klanění mudrců (2:1–11) 4. Ježíšovi protivníci (2:12–23) B. Začátek Ježíšovy veřejné služby (3:1–4:25) 1. Ježíšův předchůdce (3:1–12) 2. Ježíšův křest (3:13–17) 3. Ježíšovo pokoušení (4:1–11) 4. Ježíšova raná služba (4:12–25)	5. Ježíš hrozí větru a moři (8:23–27) 6. Vyhnání démonů ze dvou posedlých (8:28–34) 7. Omilostnění a uzdravení ochrnutého (9:1–8) 8. Povolání celníka (9:9–13) 9. Odpověď na otázku (9:14–17) 10. Vzkříšení Jairovy dcery (9:18–26) 11. Uzdravení dvou slepců (9:27–31) 12. Uzdravení němého (9:32–34) 13. Soucit se zástupy (9:35–38)
II. Pravomoc krále (5:1–9:38)	
A. První rozprava: Kázání na hoře (5:1–7:29) 1. Spravedlnost a blaženost (5:1–12) 2. Spravedlnost a učednictví (5:13–16) 3. Spravedlnost a Písma (5:17–20) 4. Spravedlnost a morálka (5:21–48) 5. Spravedlnost a praktická zbožnost (6:1–18) 6. Spravedlnost a pozemské záležitosti (6:19–34) 7. Spravedlnost a mezilidské vztahy (7:1–12) 8. Spravedlnost a spasení (7:13–29) B. První vyprávění: Potvrzující zázraky (8:1–9:38) 1. Očištění malomocného (8:1–4) 2. Uzdravení setníkova sluhy (8:5–13) 3. Uzdravení Petrovy tchýně (8:14, 15) 4. Uzdravení zástupů (8:16–22)	III. Králov program (10:1–12:50) A. Druhá rozprava: Povolání Dvanácti (10:1–11:1) 1. Mistrovi muži (10:1–4) 2. Vyslání učedníků (10:5–23) 3. Význam učednictví (10:24–11:1) B. Druhé vyprávění: Poslání Krále (11:2–12:50) 1. Ježíš potvrzuje svoji identitu Janovým učedníkům (11:2–19) 2. Běda zatvrzelým (11:20–24) 3. Odpočinek pro znavené (11:25–30) 4. Pán nad sobotou (12:1–13) 5. Židovští vůdci podněcují opozici (12:14–15) 6. Duchovní původ určuje vztahy na věčnosti (12:46–50)
IV. Královi odpůrci (13:1–17:27)	
	A. Třetí rozprava: Podobenství o království (13:1–52) 1. O rozsévači (13:1–23) 2. Plevel mezi pšenicí (13:24–30, 34–43) 3. Hořčičné zmo (13:31, 32)

4. O kvasu (13:33)
 5. O pokladu v poli (13:44)
 6. O perle (13:45, 46)
 7. O vlečné sítí (13:47–50)
 8. O hospodáři (13:51, 52)
- B. Třetí vyprávění: Konflikt v království (13:53–17:27)
1. Nazaret odmítá Krále (13:53–58)
 2. Jan Křtitel sfat (14:1–12)
 3. Nasycení pěti tisíc (14:13–21)
 4. Ježiš jde po vodě (14:22–33)
 5. Zástupy touží po uzdravení (14:34–36)
 6. Zákonici a farizeové pokoušeji Ježiše (15:1–20)
 7. Víra Syrofeničanky (15:21–28)
 8. Ježiš uzdravuje zástupy (15:29–31)
 9. Nasycení čtyř tisíc (15:32–39)
 10. Saduceové a farizeové žádají znamení (16:1–12)
 11. Petrovo vyznání (16:13–20)
 12. Ježiš předpovídá svou smrt (16:21–28)
 13. Ježiš zjevuje svou slávu (17:1–13)
 14. Ježiš uzdravuje náměsíčného chlapce (17:14–21)
 15. Ježiš předpovídá svou zradu (17:22, 23)
 16. Ježiš platí chrámovou daň (17:24–27)
- V. Králový příkazy (18:1–23:39)
- A. Čtvrtá rozprava: Věřící musí být jako dítě (18:1–35)
1. Mít víru jako dítě (18:1–6)
 2. Varování před svody (18:7–9)
 3. Podobenství o ztracené ovci (18:10–14)
4. Návod na církevní káznění (18:15–20)
5. O odpouštění (18:21–35)
- B. Čtvrté vyprávění: Působení v Jeruzalémě (19:1–23:39)
1. Královské učení (19:1–20:28)
 - a. O rozvodu (19:1–10)
 - b. O celibátu (19:11, 12)
 - c. O dětech (19:13–15)
 - d. O odevzdání se (19:16–22)
 - e. O spasení (19:23–30)
 - f. O rovnosti v nebeském království (20:1–16)
 - g. O Ježišově smrti (20:17–19)
 - h. O pravé velikosti (20:20–28)
 2. Některé královské činy (20:29–21:27)
 - a. Uzdravení dvou slepců (20:29–34)
 - b. Triumfální vjezd (21:1–11)
 - c. Vyčištění chrámu (21:12–17)
 - d. Prokletí fikovníku (21:18–22)
 - e. Zpochybňování autority (21:23–27)
 3. Několik podobenství o království (21:28–22:14)
 - a. O dvou synech (21:28–32)
 - b. O zlých vinařích (21:33–46)
 - c. O hostině (22:1–14)
 4. Několik královských odpovědí (22:15–46)
 - a. Otázka placení daní (22:15–22)
 - b. Otázka vzkříšení (22:23–33)
 - c. Otázka prvního a největšího přikázání (22:34–40)
 - d. Otázka ohledně Syna Davidova (22:41–46)

5. Několik královských výroků
(23:1–39)
a. Proti zákoníkům a farizeům
(23:1–36)
b. Proti Jeruzalému
(23:37–39) | VI. Královo smíření (24:1–28:15)
A. Pátá rozprava: Kázání na Olivové hoře (24:1–25:46)
1. Zničení chrámu (24:1, 2)
2. Znaky skonání věků (24:3–31)
3. Podobenství o fikovníku (24:32–35)
4. Varování Noemovo (24:36–44)
5. Podobenství o dvou otrocích (24:45–51)
6. Podobenství o deseti pannách (25:1–13)
7. Podobenství o talentech (25:14–30)
8. Soud nad národy (25:31–46) | B. Páté vyprávění: Ukřižování a vzkříšení (26:1–28:15)
1. Spiknutí proti Ježišovi (26:1–5)
2. Marie maže Ježiše olejem (26:6–13)
3. Judova zrada (26:14–16)
4. Velikonoční večeře (26:17–30)
5. Ježiš předpovídá Petrovo zapření (26:31–35)
6. V Getsemáne (26:36–46)
7. Ježišovo zatčení (26:47–56)
8. Před veleradou (26:57–68)
9. Petrovo zapření (26:69–75)
10. Sebevražda Judy Iškariotského (27:1–10)
11. Před Pilátem (27:11–26)
12. Vojáci se vysmívají Ježišovi (27:27–31)
13. Ukřižování (27:32–56)
14. Uložení do hrobky (27:57–66)
15. Vzkříšení (28:1–15) | VII. Závěr: Královo pověření (28:16–20) |
|---|--|---|---|

I. ÚVOD: PŘÍCHOD KRÁLE (1:1–4:25)

A. Ježíšovo narození (1:1–2:23)

1. Ježíšův původ (1:1–17)

1:1 Rodokmen Ježíše Krista. Někteří badatelé považují toto sousloví za celkový název Matoušova evangelia. Řecké spojení přeložené jako „rodokmen“ se shoduje se slovním obratem použitým v Genesis 5:1 v Septuagintě. **Ježíš Kristus.** Hebrejské jméno Ješua znamená „Hospodin je spasení“. Řecký výraz *Christos* znamená „pomazaný“ a je přesným ekvivalentem hebrejského slova pro „Mesiáše“ (Da 9:25). **Syna Davidova.** Mesiášův titul, který nalezneme pouze v synoptických evangeliích (viz pozn. 22:42, 45). **Syna Abrahamova.** Tento přivlastek nás provádí Ježíšovým královským rodokmenem až k založení židovského národa podle smlouvy uzavřené s Abrahámem (Gn 12:1–3).

1:2 Pro srovnání s Lukášovým rodokmenem viz pozn. L 3:23–38.

1:3 Támar. Je nezvyklé, aby se v genealogických vyskytovaly ženy. Matouš jich jmenuje dokonce pět: Támar byla Kananejka předstírající, že je prostitutka, aby svedla Judu (Gn 38:13–30). Rachab (v. 5) byla pohanka a prostitutka (Joz 2:1). Rút (v. 5) byla Moábka (Rt 1:3) a uctívala modly. Batšeba („žena Uriášova“, v. 6) se dopustila cizoložství s Davidem (2S 11). A na Marii (v. 16) se lidé divali skrz prsty, protože otěhotněla ještě před svatbou. Příběh každé z těchto žen nás poučuje o Boží milosti.

1:5, 6 Salmón zplodil Bóaza z Rachaby... Isaj zplodil Davida krále. Uvedený rodokmen nepodává vyčerpávající výčet všech osob. Období téměř čtyř století, která uplynula mezi dobou Rachab (za Jozueho)

a Davidovým panováním (v. 6) zahrnuje několik generací. Matoušova genealogie (podobně jako většina rodokmenů v Bibli) občas pomíjí některá pokolení a zaměřuje se jen na proslulé osobnosti, aby zkrátila dlouhý seznam jmen. Viz pozn. Rút 4:18–22, 4:21.

1:8 Jóram zplodil Uziáše. Viz 1Pa 3:10–12. Matouš nezmiňuje Achazjáše, Jóáše ani Amasjáše, a místo toho rovnou přechází od Jórama k Uziášovi (Azariášovi), čímž vytváří jakousi genealogickou zkratku. Zdá se, že rodokmen zkrátil úmyslně, aby verš 17 rozdělil do tří symetrických částí.

1:11 Joziáš zplodil Jechoniáše. Matouš znovu přeskakuje jednu generaci mezi Joziášem a Jechonjášem (1Pa 3:14–16). Jechonjášova další jména jsou Jójakim (2Kr 24:6; 2Pa 36:8) a Konjáš (Jr 22:24). Skutečnost, že je zde Jechonjáš uveden, představuje zajímavý problém, protože Hospodin na něj uvalil kletbu, že nikdo z jeho potomků neusedne na Davidův trůn (Jr 22:30). Díky Josefově byl Ježíš svým původem dědicem z královské linie, ale protože nebyl Josefovým vlastním synem a tudiž ani fyzickým potomkem z tohoto rodu, kletba se na něj nevztahovala.

1:12 Salathiel zplodil Zorobabel. Viz 1Pa 3:17–19, kde se praví, že Zorobabel (sz. var. Zerubábel) je potomkem Pedajáše, Salathielova (sz. var. Šealtielova) bratra. Na jiných místech Starého zákona se Zorobabel vždy nazývá synem Salathielovým (např. Ag 1:1; Ezd 3:2; Neh 12:1). Je možné, že Salathiel adoptoval svého synovce (viz pozn. Ag 2:23). Zorobabel je poslední osobností Matoušova rodokmenu, která se objevuje ve starozákonních genealogiích.

1:16 Josefa, muže Marie, z níž se narodil Ježíš. Jde o jediný úsek v celém rodokmenu, kde Matouš nepoužil sloveso *zplodit*.

Sny v Matoušově evangeliu

Josef – čtyři sny:

- ujištění o Mariině čistotě Mt 1:20;
- varování, ať uteče do Egypta Mt 2:13;
- příkaz, aby se vrátil do Izraele Mt 2:19, 20;
- varování od Boha, aby se navrátil do Nazaretu Mt 2:22.

Mudrci:

- varování před Herodovými úklady proti malému Ježíšovi Mt 2:12.

Na jiných místech, a to i tam, kde přeskočil celé generace, se však nachází. Zájmeno níž je uvedeno v jednotném čísle, a odkazuje tak pouze k Marii. Nezvyklý způsob vyjádření zdůrazňuje skutečnost, že Ježíš nebyl Josefovým fyzickým synem. Nicméně i přesto rodokmen potvrzuje Ježíšovy nároky na Davidův trůn, které jako Josefův legální potomek měl.

1:17 čtrnáct pokolení. Matouš, stejně jako ostatní Židé, věnoval číslům zvýšenou pozornost. I když není význam číselky čtrnáct jasný, lze předpokládat, že systematické řazení usnadňovalo memoraci. Všimněte si, že Matouš zařadil Jechoniáše do třetí i čtvrté skupiny, takže zastupuje poslední generaci před babylónským zajetím i první pokolení po něm.

2. Ježíšův příchod (1:18–25)

1:18 zasnoubena. Zasnoubení bylo pro Židy stejně závazné, jako je dnes manželství, a dalo se zrušit pouze rozvodem (v. 19). Zasnoubené páry se považovaly za zákonné manžele (v. 19) – a to dokonce ještě před jejich fyzickým spojením. Viz pozn. L 2:5. *těhotná z Ducha Svatého.* Viz verše 20, 23; L 1:26–35.

1:19 Josef byl spravedlivý... rozhodl se propustit ji tajně. Podle zákona se cizoložství trestalo ukamenováním (Dt 22:23, 24). Josef byl spravedlivý i soucitný; proto

nechtěl vystavit Marii veřejné potupě. Přivlastek „spravedlivý“ je hebraismus charakterizující člověka opravdově věřícího v Boha, který byl v důsledku toho prohlášen za spravedlivého a také pečlivě dodržoval Zákon (viz Gn 6:9). „Rozejít se“ by znamenalo nechat se legálně rozvést (Mt 19:8, 9; Dt 24:1), protože podle židovského zvyku se dalo zrušit zasnoubení jen tímto způsobem (viz pozn. v. 18).

1:20 Pánův anděl. V Novém zákoně nalezneme jen několik andělských navštívení a většinou se váží k Ježíšovu narození. Jiné události viz Mt 28:2; Sk 5:19; 8:26; 10:3; 12:7–10; 27:23; Zj 1:1. *ve snu.* Aby Matouš zdůraznil nadpřirozený charakter Kristova příchodu, popisuje ho v pěti snech předpovídajících budoucnost: verš 20; 2:12, 13, 19, 22. V tomto snu anděl sděluje Josefově, že má přjmout Marii do svého domu.

1:21 Ježíš. Viz verš 25; L 1:31. Jméno Ježíš znamená „Spasitel“ (viz pozn. v. 1).

1:22 aby se naplnilo. Matouš poukazuje na vyplnění starozákonních proroctví neméně než dvanáctkrát (2:15, 17, 23; 4:14; 8:17; 12:17; 13:14, 35; 21:4; 26:54–56; 27:9, 35) a cituje ze Starého zákona více než kterýkoli jiný novozákonní autor, pouze s výjimkou Pavla v listu Římanům.

1:23 panna. Učenci někdy diskutují o tom, zda hebrejské slovo použité v Izajáši 7:14 znamená „panna“ nebo „dívka“.

Klíčové slovo

Ježíš: 1:1, 21, 25; 4:23; 8:22; 11:4; 19:1; 24:1; 26:52; 27:37 – ekvivalent hebrejského jména Ješua, doslova „Bůh zachraňuje“. Ve starozákoní době se jednalo o zcela obvyklé jméno (L 3:29; Ko 4:11). Nicméně toto jméno přesně vyjadřuje Ježíšovo výkupné dílo na zemi. Anděl poslaný od Boha potvrdil Josefově důležitost Ježíšova jména: „neboť on zachrání svůj lid od jejich hříchů“ (1:21). Poté, co se Ježíš obětoval za hřichy svého lidu a vstal z mrtvých, jeho apoštoly ho prohlásili za jediného Spasitele (Sk 5:31; 13:23).

Matouš zde cituje ze Septuaginty, která uvádí jednoznačný řecký termín označující „pannu“ (viz pozn. Iz 7:14). Matouš psal pod vedením Ducha svatého, a tím ukončuje všechny debaty o významu slova v Izajáši 7:14. **Immanuel.** Srov. Iz 8:8, 10.

1:24 přijal svou ženu. Viz pozn. L 2:5.

1:25 nepoznal ji. Eufemismus pro hlavní styk. Viz Gn 4:1, 17, 25; 38:26; Sd 11:39.

3. Klanění mudrců (2:1–11)

2:1 Betlém. Malá vesnice jižně od Jeruzaléma. Židovští učenci té doby očekávali, že se Mesiáš narodí v Betlému (Mi 5:2; J 7:42). **za dnů krále Heroda.** Míněn je král Herodes Veliký, první z několika významných vládců herodovské dynastie, kteří se objevují v Písma. Herodes Veliký, zakladatel panovnického rodu, vládl v letech 37–4 př. n. l. Pravděpodobně byl Idumejec pocházející z kmene Edomců, potomků Ezauových. Byl krutý a mazaný, miloval bohatství a okázalé stavební projekty. Většina z ruin, které lze dnes shlédnout v Jeruzalémě, pocházejí

právě z doby jeho panování. Jeho nejslavnějším záměrem bylo znovu vystavět jeruzalémský chrám (viz pozn. 24:1). Samotná stavba trvala celá desetiletí a byla dokončena až dlouho po Herodově smrti (J 2:20). **Mágové od východu.** Ačkoli se jejich počet neuvádí, předpokládá se, že byli tři, a sice podle počtu přinesených darů. Nebyli to králové, ale mágové nebo astrologové – možná stoupenci zoroastrismu z Persie, kteří byli obeznámeni s hebrejským Písماem od dob Danielových (Da 5:11).

2:2 říkali. Ze tvaru slovesa naznačujícího opakovou činnost v minulosti lze vysvětlit, že chodili po městě a ptali se každého, koho potkali. **hvězdu.** Nemohlo se jednat o supernovu nebo konstelaci planet, jak navrhují některé moderní teorie, protože se hvězda pohybovala zvláštním způsobem a poté se zastavila nad jedním místem (v. 9). Pravděpodobně šlo o nadprirozený jev podobný ohnivému oblakovému sloupu Boží přítomnosti, který provázel Izraelity ve dnech Mojžíšových (Ex 13:21).

2:4 velekněze. Velekněží představovali chrámovou hierarchii a většinou to byli saduceové (viz pozn. 3:7). **učitele Zákona z lidu.** Šlo především o farizeje (tj. odborníky na židovský Zákon), někdy též označované výrazem „zákonici“ (viz pozn. L 10:25). Byli to učenci, kteří se specializovali na vysvětlování a aplikaci Zákona. Ačkoli přesně věděli, kde se Mesiáš narodí (v. 5), postrádali dostatek víry, aby doprovodili mágy na místo jeho narození.

2:6 Matouš zde uvádí část proroctví z knihy Micheáš (5:1), která vznikla v 8. století př. n. l. Celé proroctví o božství izraelského Mesiáše zní: „Z tebe mi vzejdou ten, kdo bude vládnout nad Izraelem, ten, jehož původ je odědávna, ode dnů věčných.“ **Panovník, Pastýř pro Izrael, můj**

OBSAH

Obecné informace	
Předmluva	v
Povaha a smysl Bible	vi
Základy křesťanské víry	xi
Jak přistupovat k Božímu slovu	xx
Zkratky biblických knih	xxv
Seznam grafů, map a článků	xxvi
Rejstřík studovaných slov	xxx
Postup zjevení	xxxii
Mezizákonní doba	
Úvod do mezizákonní doby	33
Chronologie mezizákonní doby	36
NOVÝ ZÁKON	
Postup zjevení – Nový zákon	38
Evangelia	
Úvod k evangelii	39
Služba Pána Ježíše	41
Synopse čtyř evangelii	42
Matouš	49
Marek	125
Lukáš	199
Jan	273
Skutky apoštolské	367
Listy	
Úvod k listům	437
List Římanům	439
První list Korintským	503
Druhý list Korintským	557
List Galatským	599
List Efeským	627
List Filipským	657
List Koloským	679
První list Tesalonickým	699
Druhý list Tesalonickým	717
První list Timoteovi	727
Druhý list Timoteovi	757
Titovi	775
Filemonovi	785
Hebrejům	791
List Jakubův	839
První list Petrův	861
Druhý list Petrův	887
První list Janův	909
Druhý list Janův	937
Třetí list Janův	941
List Judův	945
Zjevení	
Úvod ke Zjevení	955
Zjevení Ježíše Krista	957

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE

Název

Výběrčí daní Levi (9:9) opustil všechno, aby následoval Krista (L 5:27, 28). Dostal nové jméno, Matouš, což znamená „Boží dar“, a stal se jedním z dvanácti apoštolů (10:3; Mk 3:18; L 6:15; Sk 1:13). Ve svém vlastním seznamu Dvanácti Matouš sám sebe nazývá „výběrčím daní“ (10:3). V ostatních novozákonních knihách toto přezvisko u jeho jména nenajdeme; zbývající evangelisté používají s odkazem na Matoušovu minulost jeho bývalé jméno Levi. Skutečnost, že Matouš sám sebe popisuje tímto způsobem, poukazuje na jeho pokorou. Stejně jako zbývající tři evangelia je i Matoušovo pojmenováno podle svého autora.

Autor a doba

Raná církev nepochybovala o kanonicitě a autorství Matoušova evangelia. Eusebios (asi 265–339 n. l.) cituje Origena (asi 185–254 n. l.): „O čtyřech evangeliích, která jediná jsou nesporná v církvi Boží pod nebesy, mě tradice naučila, že první evangelium napsal Matouš, který byl původně publikánem, ale poté se stal apoštolem Ježíše Krista. Jeho evangelium sloužilo židovským konvertitům“ (*Církevní dějiny*, 6:25).

Lze se právem domnívat, že Matoušovo evangelium vzniklo relativně brzy, a to ještě před zničením jeruzalémského chrámu v roce 70 n. l. Někteří badatelé dokonce navrhují rok 50 n. l. Dalšími tématy vzta-

hujícími se k autorství a dataci tohoto evangelia a také k tzv. „synoptickému problému“ se podrobněji zabývá Úvod k Evangeliu podle Marka: Obtížná místa.

Pozadí a rámec

Židovský ráz Matoušova evangelia je všudy-přítomný. Lze to vidět již v úvodním rodukmenu, který sleduje Ježíšovu linii pouze k Abrahamovi. V tom se liší od genealogie Lukášovy, která vede až k Adamovi a tím dokazuje, že Kristus je Vykupitelem celého lidstva (L 3:23–38). Matouš zvolil trochu užší pojetí: chtěl dokázat, že Kristus je Králem a Mesiášem Izraele. I proto zde nalezneme více než šedesát citací ze starozákonních proroctví, která Ježíš všechny naplňuje.

Existují i další důkazy potvrzující hypotézu, že Matoušovi čtenáři byli především židovského původu: Matouš většinou zmíňuje židovské svátky, aniž by je na rozdíl od ostatních evangelistů vysvětloval (srov. Mk 7:3; J 19:40). Dále označuje Ježíše jako „syna Davidova“ (1:1; 9:27; 12:23; 15:22; 20:30; 21:9, 15; 22:42, 45). S ohledem na židovskou citlivost, co se Božího jména týče, odkazuje ke „království Nebes“ a ne k „Božímu království“, jak to činí ostatní evangelisté. Všechna hlavní téma mají své kořeny ve Starém zákoně a jsou prezentována ve světle očekávání příchodu Mesiáše Izraele.

Podobnost mezi evangelii

Nelze popřít, že i při pouhém základním čtení evangelí podle Matouše, Marka a Lukáše odhalíme nápadné podobnosti (srov. např. Mt 9:2–8; Mk 2:3–12; L 5:18–26). Ale nalezneme zde i významné rozdíly ve způsobu, jakým každý z pisatelů viděl Ježíšův život, službu a učení. Otázka, jak vysvětlit tyto podobnosti a rozdíly, se nazývá „synoptický problém“ (*syn* znamená „spolu“ a *optic* znamená „vidění“).

Moderní řešení tohoto problému – a to i v řadách evangelikálů – předpokládá, že mezi synoptickými evangelii musí existovat určitá literární závislost. Řečeno jinými slovy, evangelisté od sebe opisovali. Nejvíce sluchu je dopřáváno „teorii dvou pramenů“, která tuto literární závislost vysvětluje. Podle ní nejdříve vzniklo Markovo evangelium, které Matouš s Lukášem použili při psaní svých knih. Zastánci této hypotézy dále tvrdí, že kromě Marka existoval i další pramen Q (z německého slova *Quelle* – pramen), který však již neexistuje. Právě ten měl obsahovat informace, které se pak objevují v Matoušovi a Lukášovi, ale ne v Markovi. Svou teorii opírají o následující důkazy:

- Zaprvé se většina údajů z Marka nachází v Matoušovi a Lukášovi. A protože je Markovo evangelium podstatně kratší než zahrnující dvě, je jasné, že tyto dvě jej rozšiřují.
 - Zadruhé, první tři evangelia se drží stejně historické chronologie, ale v případech, kdy se buď Matouš, nebo Lukáš od Marka odklání, druhý z nich mu zůstává věrný. Jinak řečeno, Matouš a Lukáš se neodchylují od Markovy chronologie ve stejných bodech, z čehož se vyvozuje, že Markovo evangelium sloužilo oběma jako chronologické východisko.
 - Zatřetí, ve všech třech evangelích nalezneme stejně pasáže, jejichž formulace je však u Matouše a Lukáše rozdílná v těch případech, kdy se odchyluje od Marka. Zástupci teorie dvou pramenů v tom vidí potvrzení své hypotézy, že Matouš s Lukášem použili Markovo evangelium jako svou předlohu.
- Existuje však i důvěryhodná alternativní teorie: synoptická odpověď. Shora uvedené argumenty nedokazují, že Matouš a Lukáš Markovo evangelium skutečně použili. Naopak, váha všech důkazů této hypotéze silně odporuje:
- Až do devatenáctého století se církve téměř jednohlasně shodovala na tom, že Matoušovo evangelium vzniklo jako první. Tuto jednomyslnou shodu nelze ignorovat.
 - Proč by se Matouš, apoštol a očitý svědek Kristova života, spolehl při psaní na Marka (který nebyl očitým svědkem), a to i v případě záznamu o svém vlastním obrácení?

Matoušovo použití řečtiny naznačuje, že se coby palestinský Žid obracel k helénistickým Židům na jiných územích Římské říše. Psal z pohledu očitého svědka mnoha zmíněných událostí, čímž z první ruky podává svědectví o slovech a činech Ježíše z Nazaretu.

Matoušův úmysl je naprostě jasný: chce dokázat, že Ježíš je dlouho očekávaným židovským Mesiášem. Rozsáhlé starozákonné citace skvělým způsobem ukazují spojitost mezi zaslíbeným Mesiášem a Kristem

příštím v těle. Matouš nikdy neztrácí z očí svůj cíl, a dokonce uvádí mnoho podružných detailů ze starozákonných proroctví aby důkazy Ježíšových oprávněných mesiášských nároků.

Historická a teologická téma

Jak už bylo zmíněno výše, Matoušovi šlo o to, představit Ježíše jako Mesiáše, židovského Krále, a proto nepřekvapí, že v celém evangeliu nalezneme starozákonné zaslíbení Božího království. Matoušovým

- Pečlivá statistická analýza synoptických evangelii prokázala, že se paralely mezi jednotlivými knihami vyskytují mnohem řidčeji, kdežto rozdíly mezi nimi jsou významnější, než se všeobecně uznává. Právě tyto rozdíly vyznívají v neprospěch teorie literární závislosti mezi autory evangelii.
- Evangelia zaznamenávají skutečné historické události, a proto by spíše překvapilo, kdyby nesledovala stejnou obecnou časovou linii. Když například tři knihy pojednávající o americké historii zmiňují válku za nezávislost, občanskou válku, první a druhou světovou válku, válku ve Vietnamu a válku v Perském zálivu ve stejné časové posloupnosti, ještě to nedokazuje, že jednotliví autoři četli knihy svých kolegů. Shodný obsah ještě nedokazuje literární závislost.
- Oddíly, ve kterých se Matouš a Lukáš liší oproti Markovi (viz třetí argument hypotézy dvou pramenů) tvoří asi jednu šestinu Matoušova a jednu šestinu Lukášova evangelia. Pokud by opravdu použili Marka jako předlohu, pak nelze uspokojivě vysvětlit důvod, proč by oba tak často měnili Markovo znění stejným způsobem.
- Hypotéza dvou pramenů nedokáže zdůvodnit, proč Lukáš vypustil důležitý oddíl z Markova evangelia (6:45–8:26). Právě toto opomenutí nasvědčuje tomu, že Lukáš při psaní Markovo evangelium neznal.
- Neexistuje žádný historický ani písemný důkaz, který by potvrzoval existenci pramene Q. Jedná se o čirý výmysl moderního skepticismu a o možný způsob, jak popřít doslovou inspiraci evangelii.
- Teorie o literární závislosti jsou nechvalně proslulé svým úsilím snížit význam osobních kontaktů mezi evangelisty. Marek a Lukáš společně provázeli Pavla (Fm 24). Prvotní církev (včetně Matouše) se po jistou dobu scházela v domě Markovy matky (Sk 12:12). Lukáš se mohl setkat s Matoušem během Pavlovy dvouleté vazby v Cesareji. Díky těmto osobním kontaktům jsou hypotézy o vzájemné literární závislosti nadbytečné.

Nejjednodušším řešením celého synoptického problému je závěr, že žádný takový problém neexistuje! Pokud kritici nemohou dokázat literární závislost mezi autory evangelii, pak ani není důvod ji vysvětlovat. Jediným přijatelným pohledem tedy zůstává tradiční stanovisko, že evangelisté byli inspirováni Bohem a psali nezávisle na sobě – až na to, že všichni byli vedeni Duchem svatým (2Pt 1:20).

charakteristickým souslovím je „království Nebes“ a lze je zde nalézt třicet dvakrát (v ostatních biblických knihách se nevyskytuje).

Úvodní rodokmen je komponován tak, aby potvrdil Kristovy nároky nazývat se Králem Izraele, a zbytek knihy toto téma dále rozvíjí. Matouš zobrazuje Krista jako dědice z královské linie a dokazuje, že Ježíš naplnil desítky starozákonních proroctví o budoucím Králi. Matouš podává jeden důkaz za druhým, aby potvrdil Ježíšovo

královské privilegium, a kolem tohoto bodu se soustředují i všechna další historická a teologická témata.

V Matoušovi nalezneme pět hlavních rozprav: (1) Kázání na hoře (kap. 5–7); (2) povolání apoštolů (kap. 10); (3) podobenství o království (kap. 13); (4) kázání, že věřící musí být jako děti (kap. 18); a (5) kázání o jeho druhém příchodu (kap. 24, 25). Každý úsek končí následující mírně modifikovanou větou: „Když Ježíš dokončil tuto řeč“ (7:28; 11:1; 13:53; 19:1; 26:1).